

**ORTHODOXE KERK IN BELGIË
ÉGLISE ORTHODOXE EN BELGIQUE**

PEDAGOGISCHE COMMISSIE

COMMISSION PÉDAGOGIQUE

VZW Pedagogische Commissie van de Orthodoxe Kerk in België voor het Nederlandstalig onderwijs. 0806.935.278

Leerplan Orthodoxe Godsdienst Basisonderwijs

De commissie leerplan basisonderwijs
Mei 2021

**Pedagogische Commissie van de Orthodoxe Kerk in België
voor het Nederlandstalig onderwijs vzw
Ondernemingsnr : 806935278 - Zetel : Charbolaan 71, 1030
Brussel**

Commission pédagogique de l'Église orthodoxe en Belgique
pour l'enseignement francophone asbl
N° entreprise : 806938941 - Siège : av. Charbo 71, 1030 Bruxelles

Voorwoord

Dit leerplan is opgesteld door de leerplancommissie orthodoxe godsdienst in het voorjaar 2020. Het is gebaseerd op het ontwerp van 1995, het leerplan van 2003 en op de bevindingen van de leerkrachten erover.

Ons godsdienstonderricht staat ter dienst van de leerling, van de ouders en van het pedagogisch project van het onderwijs in het geheel. Het vak orthodoxe godsdienst hoort, zoals de andere levensbeschouwelijke vakken, bij de algemene vakken en komt vervolgens tegemoet aan de ontwikkeling van de persoonlijkheid van de leerling. In ons opvoedingsproject staat de zingeving, gebaseerd op de traditie, centraal evenveel als de ontwikkeling van het kritisch denken van de leerling.

De lessen zullen de leerlingen gidsen in hun zoektocht naar de verkenning en betekenis van het leven, de ontdekking en invulling van de waarheid over het geloof en over de mysteriën van het leven.

De lessen zullen aantonen dat onze waarden uit de Bijbel en de kerkelijke traditie komen en dat ze hun betekenis krijgen in de wijze en de mate waarop de leerling deze in zijn eigen leven integreert. Naast een specifieke inhoud behandelt ons vak ook een visie voor onze samenleving gekenmerkt door dialoog, respect, openheid, gelijkwaardigheid. Het zijn waarden en werktuigen die voortvloeien uit de goddelijke liefde, bron van elk menselijke relatie. De lessen zullen dus oog hebben voor de integratie van de leerlingen en de manier waarop ons geloof in deze samenleving plaats kan vinden en kan bijdragen.

Het leerplan is oecumenisch bedacht in de zin dat hij aandacht heeft voor de interne diversiteit in de éénheid van het geloof. De leerling wordt gelijktijdig bereid voor een open houding ten opzichte van en nog grotere diversiteit. De leerlingen leren omgaan met de verscheidenheid aan levensbeschouwingen. Ze onderzoeken de gelijkenissen en de verschillen om zich te ontplooien als bijdragers van een verbindend maatschappij. Ze leren de andere te respecteren en oefenen de vreedzame samenleving in. Ze zullen, op basis van de nodige grondige kennis, de interne alsook de inter levensbeschouwelijke wereld kunnen ontdekken. Het leerplan integreert inderdaad de ILC's (interlevensbeschouwelijke competenties). Deze zijn niet beperkt tot de gezamenlijke projecten in de zin dat vele lesinhouden ILC doordacht zijn en bewust betrekking hebben tot 1 of 2 van deze competenties.

Het leerplan integreert evenveel de meest recente uitdagingen voor het onderwijzen van levensbeschouwelijke vakken, zoals de samenwerking met en de bijdrage tot de burgerschapseducatie. Het leerplan zorgt er ook voor dat de lessen de rechten van het kind en van de mens in acht

nemen. De leerlingen worden ervan bewust dat de waarden van de orthodoxe godsdienst grensoverschrijdend zijn en ze zullen ontdekken dat deze waarden bijdragen aan de maatschappij. Dit is meer bepaald het onderwerp van de derde kolom, namelijk de 'geïntegreerde doelen'.

Zie hierover, het decreet onderwijs van 2018, hoofdstuk 1, artikel 4, §2: § 2 en hoofdstuk 3, artikel 47/3, § 4: *“Alle leerplannen, met inbegrip van de leerplannen godsdienst, niet-confessionele zedenleer en cultuurbeschouwing, zijn in overeenstemming met de internationale en grondwettelijke beginselen inzake de rechten van de mens en van het kind in het bijzonder en respecteren de goedgekeurde eindtermen en ontwikkelingsdoelen. De leerplannen godsdienst, niet-confessionele zedenleer en cultuurbeschouwing respecteren tevens de interlevensbeschouwelijke competenties”*.

De leerling zal gedurende zijn schoolloopbaan de vaardigheid ontwikkelen om respect te hebben voor de vrijheid van elkeen, de vrije meningsuiting, elk levensbeschouwing en het cultureel erfgoed.

Het leerplan houdt ook rekening met de rationele kennis over de wereld. Beide lijken soms tegenovergestelde waarheden uit te drukken. Het leerplan zal oog hebben voor deze confrontatie in de zin van een wederzijdse verrijking en samenwerking door de grenzen der kennis heen. Het leerplan beoogt de specifieke domeinen in het licht te brengen en moedigt de leerling aan om kritisch te denken. De leerlingen leren dat geloof en wetenschappen elkaar niet uitsluiten maar integendeel elkaar kunnen aanvullen.

In deze perspectieven benaderen de lessen ook de historische, sociale en antropologische aspecten van het geloof. Ook de kunst als uitdrukking ervan krijgt een terechte plaats. De les orthodoxe godsdienst is dan ook breder dan een zuivere catechese.

Verder is onderwijzen van orthodoxe godsdienst niet alleen een kwestie van het verstrekken of krijgen van informatie. Het is ten gronde een kwestie van "levende informatie". Voor de leerkracht betekent dit dat hij/zij informatie naar het praktische niveau brengt en dat hij/zij leeft volgens de levensbeschouwing die hij met de leerlingen deelt.

Lesgeven is een kunst en het leerplan beoogt een hulpmiddel te zijn voor de leerkracht. Het is altijd aan de leerkracht om zijn les aantrekkelijk te maken en te verrijken met kwaliteitsvolle vak inhoud en door de link te maken met andere lessen. Elke les of elke thema zal beginnen met een

inleiding en zal geëvalueerd worden, in een brede zin en op diverse manieren. De leerling is altijd centraal en zal zoveel mogelijk actief betrokken worden bij de uitrol van de les.

Als slot draagt het leerplan bij aan de ontwikkeling van de kinderen op affectief, cognitief en attitude niveau vanuit de invalshoek levensbeschouwing/zeden.

Voor ons zit daarin echter altijd het niveau van de gelovige mens verweven. Uiteindelijk ligt daar ons hart. Dat God ons werk zegene.

Inleiding

Het leerplan bevat de algemene thema's en doelstellingen van het orthodox godsdienstonderwijs voor heel het lager onderwijs, gespecificeerd naar graad en leerjaar. Tevens bevat het een lesprogramma per jaar.

Hierbij zijn echter een aantal kanttekeningen te plaatsen. De doelstellingen zijn zoveel mogelijk toegespitst op de leeftijd van de leerlingen alsook op de schoolsituatie. Het lesprogramma is eveneens daarop afgestemd.

In de praktijk zal het echter zelden voorkomen dat een leerling vanaf klas 1 tot en met klas 6 ononderbroken de orthodoxe godsdienstlessen volgt, vaker steekt het op een bepaald moment in.

Mede hierom is het leerplan cyclisch opgezet; elke graad vormt een afgerond geheel en herneemt voor een groot deel (op een ander niveau en met een andere doelstelling) de leerstof van de vorige graad.

Het is nu aan de leerkracht om zelf creatief om te gaan met het leerplan wanneer een leerling halverwege een graad insteekt of duidelijk het "voorwerk" van een vorige graad mist. Wel is daarbij van belang de doelstelling die specifiek rekening houdt met de ontwikkelingsfases van de kinderen, in acht te houden.

Bij voorbeeld: als een leerling pas in het tweede leerjaar van de derde graad insteekt, zou het kunnen zijn dat de leerling het 'verwonderd' omgaan met de Bijbel mist als direct de lessen alleen maar, volgens jaarthema en -doelstelling, spreken over het ethisch moment. Anderzijds is het kind op die leeftijd wel toe aan richtlijnen voor zijn/haar leven. De leerkracht zal dus idealiter beide thema's/doelstellingen verweven.

Inhoudelijk zal hij/zij er waarschijnlijk voor kiezen om een bepaalde thema's die voorzien is voor dat jaar niet te behandelen, maar wel andere die voorzien waren voor het jaar ervoor. Dit kan uiteraard weer niet als de klassen groter zijn en er ook leerlingen zitten die al een aantal jaren

orthodoxe godsdienst volgen. In dat geval zal de leerkracht waarschijnlijk het gewone programma volgen, maar wat individuele aandacht hebben voor de leerling die juist insteekt.

Het lesprogramma bevat een meer of minder uitgewerkt programma van lessen. Dit is geen keurslijf voor de leerkracht, meer een goed onderbouwde suggestie. Uiteraard moet het programma aangepast worden aan de concrete situatie.

Bij voorbeeld: als het team een bepaalde ILC ontwikkeld zal de leerkracht er plaats voor maken in zijn/haar jaarplan en het thema van de ILC linken met het leerplan. Ook wanneer een school in een bepaalde tijd van het jaar een bepaalde actie voert, bij voorbeeld een milieuactie met het opruimen van het speelplein, dan zou het zonde zijn daar niet bij aan te sluiten in de lessen godsdienst (ook al staat het thema ecologie voor een heel ander jaar gepland).

Vaak staan er bij het programma ook reeds lessuggesties. Ook dit is ter eigen invulling. De doelstelling dient daarbij echter goed in de gaten te worden gehouden.

Bij voorbeeld: als het thema 'verwondering' is en de doelstelling met name op het affectieve niveau ligt, zoals in de tweede graad, dan past daarbij niet dat de lessen bestaan uit het overschrijven van teksten die vervolgens gememoreerd moeten worden, neen, dan moeten de kinderen verhalen horen waardoor ze geïntrigeerd raken, een Liturgie leren kennen die hen optilt van het aardse

Na het thema staat ook vaak wat lesmateriaal aangegeven. Dit is niet exhaustief. In de eerstkomende tijd zal met name hieraan aandacht gegeven worden (verzamelen en inventariseren van geschikt materiaal, ontwikkelen van eigen materiaal).

Kenmerken per graad/leerjaar

- Eerste graad:

o Thema

De wereld van de Kerk:

- Verhalen over de schepping
- Verhalen over Jezus
- De apostelen
- Heiligen
- De Kerk
- Feesten

o Doelstellingen

De eerste twee jaren bestaan uit een (nadere) kennismaking zonder specifieke gerichtheid. We maken hier ook nog geen onderscheid tussen cognitief-, affectief- en attitudeniveau, daar dit nog sterk verweven is met elkaar:

De leerling maakt (nader) kennis met de wereld van de Kerk.

De leerling hoort een aantal verhalen, ziet (kleurt) de daarbij horende iconen, gaan het verband aanvoelen met het ritme van het jaar en de Feesten in de Kerk.

Later in het jaar leert de leerling iets over wat we doen in de Kerk, wat daar zoal gebeurt (ook leert hij een enkel gebed uit het hoofd, m.n. het Onze Vader en Koning van de Hemel). Behalve bij de gebeden wordt er nog niet naar gestreefd dat de leerling iets actief memoreert. We laten het kind nog zoveel mogelijk kind zijn, en mag de leerling zich op een kinderlijke wijze verwonderen in de wereld van de Kerk.

- Werkwijze

In de eerste graad dient erop gelet te worden dat er vooral visueel gewerkt wordt: platenboeken, kijkbijbel, tekeningen maken, kleurplaten kleuren. Verder bestaan de lessen voor een groot deel uit doe-dingen: tekenen, kleuren, zingen, knutselen, wandelen ...

- Tweede graad leerjaar 1

- Thema

Het Oude Testament: we verwonderen ons over God en wat Hij gedaan heeft.

Het Nieuwe Testament: we verwonderen ons over Gods plannen.

- Doelstellingen:

We richten ons nu met name op de ethiek/de levenswijze. De verhalen worden gelezen als 'actuele' verhalen; gelezen 'vanuit de Kerk'.

- Cognitief: de leerling leert een aantal verhalen kennen waarin God voor de mensen zorgt/ Zich laat kennen. Hij/zij kan een aantal van die verhalen navertellen. Hij/zij kan aangeven hoe een aantal verhalen een richtingwijzer zijn voor zijn/haar gedrag.
- Affectief: de leerling voelt aan dat God Zich actief met ons leven bezighoudt. Hij/zij krijgt gevoel voor/ ontwikkelt zijn/haar gevoel voor het Heilige zoals dat te ervaren is in het 'gewone' leven. De leerling verwerft de verhalen uit de Bijbel met de verhalen uit zijn/haar eigen leven.

- Attitude: de leerling wil graag meer verhalen leren kennen en gaat zelf lezen in een kinderbijbel. De leerling gaat zelf op zoek naar het Heilige. De leerling gaat proberen zijn/haar leven in te richten naar de grote voorbeelden uit het Oude en het Nieuwe Testament.
 - Werkwijze
Het programma geeft de "chronologische" lezing; in de uitwerking moeten steeds de levens-voorbeelden centraal staan. Ook wordt een verband gelegd met het Nieuwe Testament.
- Tweede graad leerjaar 2
- Thema
Het Oude Testament, het Nieuwe Testament en de Kerk wijzen ons een richting.
 - Doelstellingen
Overgang wordt duidelijk van Oude Testament naar Nieuwe Testament. Het Nieuwe Testament bouwt voort op het Oude Testament. De verhalen worden met name thematisch gelezen, als 'actuele' verhalen (Christus spreekt nu tot ons; Hij is nu onder ons).
 - Cognitief: de leerling kan zelf een aantal verhalen vertellen. De leerling kan aangeven hoe Jezus richting wijst voor ons leven. De leerling herkent de vastenperiode als oproep tot bekering.
 - Affectief: de leerling verwerft de verhalen met de verhalen uit zijn/haar eigen leven. Hij/zij voelt aan dat God vergeving schenkt en nieuwe kansen biedt.
 - Attitude: de leerling gaat proberen zijn/haar leven in te richten naar het grote voorbeeld van Jezus Christus en de Heiligen.
- Derde graad leerjaar 1
- Thema
De kerk, huis van de mensen, huis van God.
Kerkelijke diensten en symbolen.
De kerk als ontmoetingsplaats met de heiligen.
 - Doelstellingen

De leerling leert een en ander over het kerkgebouw, de iconen, de liturgische voorwerpen, de gewaden, de gang van de Heilige Diensten. Dit wordt altijd verbonden met liturgische teksten en verhalen uit het Oude en Nieuwe Testament.

Hierbij leert de leerling dit alles kennen als een 'heilig gebeuren'.

- Cognitief: de leerling weet hoe de Kerk is ingericht, kent de namen van de verschillende delen en weet wat daar gebeurt tijdens de Heilige Diensten.

De leerling kent de namen van een aantal liturgische voorwerpen en kan zeggen waartoe die dienen en wanneer die gebruikt worden in de Heilige Diensten.

De leerling kan aan de hand van de liturgische kleding aangeven of iemand acolyth, diaken, priester of bisschop is. hij/zij weet ook wat die verschillende mensen doen in de Heilige Diensten en kan aangeven wie er nog meer een belangrijke rol speelt (zangers, lezer, starosta, het volk).

- Affectief: de leerling raakt 'geïnteresseerd/geïntrigeerd' door het heilige spel en de heilige ruimte.
- Attitude: de leerling gaat, wanneer hij/zij een kerk binnenkomt, beter kijken, beter luisteren (en daardoor beter begrijpen wat er gebeurt).

- Derde graad leerjaar 2

o Thema

Ons geloof aan de hand van de grote feesten en de sacramenten.

Het ontstaan van de Kerk

o Doelstellingen

- Cognitief: de leerling kan de teksten analyseren door het beantwoorden van schriftelijke vragen.
 - Geloof: de leerling kan de inhoud uitleggen.
De betekenis van de teksten zien als uitnodiging tot geloof, hoop en liefde.
De leerling kan de Heilige Geest herkennen als derde persoon van de Drie-Eénheid.
De leerling legt de link tussen een Bijbeltekst, de liturgie en de sacramenten.
 - Geschiedenis: de leerling kan de tekst historisch situeren, kan figuren situeren op een tijdsband
- Affectief: de leerling voelt aan wat geloven inhoudt.

- Geloof: de leerling herkent dat de Heilige Geest werkzaam is in de mens, de mens doet handelen en kracht geeft om het goede te doen.
- Geschiedenis: de leerling verwondert zich dat de Kerk al zo oud is en zich over de hele wereld verspreid heeft.
- Attitude: de leerling voelt zich geroepen het werk van Jezus Christus en de apostelen in deze wereld voort te zetten.